

Biser Afrike

Geografski oris Ugande

Pearl of Africa. Geographical Outline of Uganda

IZVLEČEK

Uganda, država na Jezerskem višavju v vzhodni Afriki, pri izbiri turističnega cilja povprečnega Evropejca zagotovo ni destinacija številka 1. Za to je več razlogov. Med njimi je zagotovo tudi naše slabo poznavanje ugandskih naravnih znamenitosti in tamkajšnje bogate ter raznolike zgodovinske in kulturne tradicije. Članek razkriva bogat turistični potencial Ugande in opozarja na nekatere neizkoriščene možnosti, ki bi jih v Ugandi lahko izkoristili za oplemenitenje turistične ponudbe.

Ključne besede: Uganda, geografija, turizem, Afrika, regionalna geografija.

ABSTRACT

To an average European, Uganda, a country situated on the East African Lake Plateau, certainly does not represent a tourist destination number 1. There are many reasons for this. One of them is definitely the fact that Uganda's natural sights as well as its rich and diverse historical and cultural traditions are not well known. The article uncovers Uganda's great tourist potential and identifies some unexploited possibilities that could be used to improve the country's tourist offer.

Key words: Uganda, geography, tourism, Africa, regional geography.

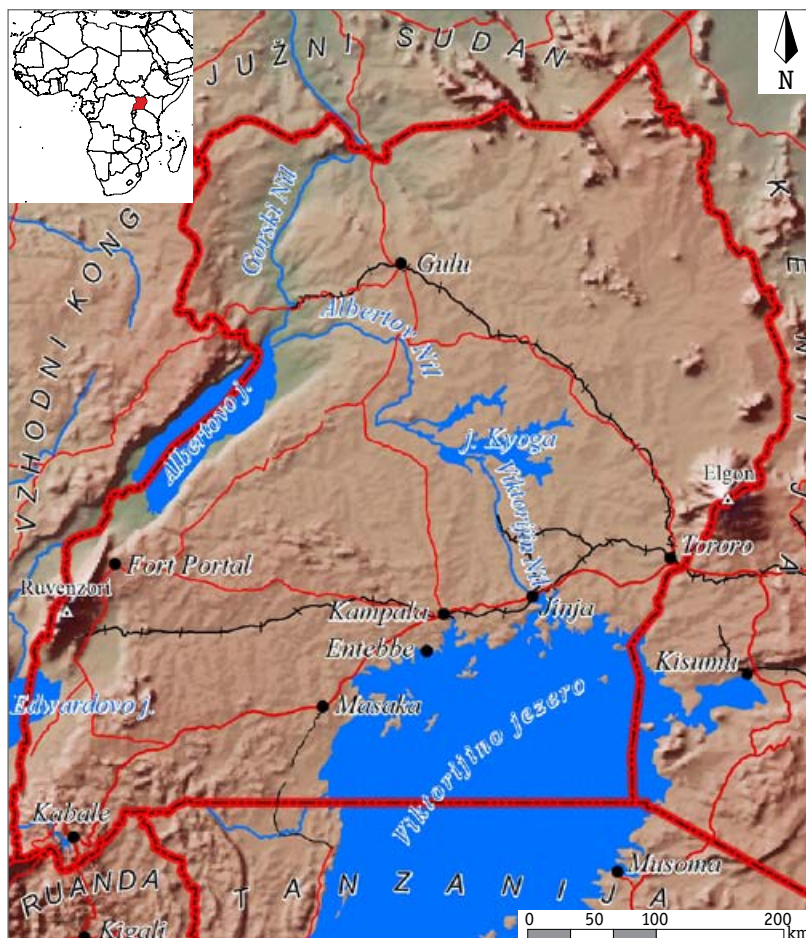
Uganda je znana tudi pod vzdevkom »Biser Afrike«. Razprava o tem, ali jo je leta 1909 tako res poimenoval sir Winston Churchill ali ne, je drugotnega pomena (medmrežje 1; medmrežje 2; medmrežje 3). Velja pa se je vprašati, zakaj takšna oznaka. Kaj predstavlja školjko in kaj kamenček, ki se je vrinil v njeno lupino, da je ta biser nastal? Ali pa je morda prispodoba bisera treba razumeti drugače?

Družbenogeografske značilnosti Ugande

Različne regionalizacije Ugando uvrščajo k različnim afriškim regijam. Organizacija združenih narodov jo umešča v Podsaharsko Afriko, klasična geografska regionalizacija k Vzhodni Afriki, glede na mofologijo površja pa se uvršča k Visoki Afriki (Vintar Mally 2012).

Preden je Uganda leta 1894 postala Britanski protektorat, je bilo na tem območju več neodvisnih državnih tvorb (plemenske skupnosti, kraljestva), ki so delovale vsaka po svojih pravilih. Jedro širitve državnosti je bilo krajstvo Buganda,

Slika 1: Zemljevid Ugande (avtor: Matjaž Geršič).

Avtor besedila in fotografij:

MATJAŽ GERŠIČ, univ. dipl.

prof. zgod. in geog.

Geografski inštitut

Antona Melika ZRC SAZU

Gosposka ulica 13, 1000 Ljubljana

E-pošta: matjaz.gersic@zrc-sazu.si

COBISS 1.04 strokovni članek

Slika 2: »Mejni prehod« s sosednjo Ruando (foto: Matjaž Geršič).

ki se je razprostiralo na severni obali Viktorijinega jezera, med mestoma Kampala in Jinja (Adimola, Nakibuuka in Ssabavuma 2012).

Na številna plemena, ki so v preteklosti živela na območju današnje Ugande, nas opominja mozaična sestava prebivalstva. Dobrih 34 milijonov prebivalcev je razdeljenih v več kot 40 plemen, ki se razlikujejo po jeziku, veri, kulturi (Natek in Natek 2000).

Drugi razlog za prebivalstveno raznolikost je spreminjanje državnih meja. Po letu 1894 je Uganda največji del ozemlja izgubila v vzhodnem delu, ki so ga leta 1902 Britanci dodelili Vzhodnoafriškemu protektoratu. Leta 1920 je ta tvorba postala znana pod imenom

Kenija. Istega leta so Keniji priključili še severovzhodni del Ugande. V letih 1914 in 1926 je del ozemlja na severu Ugande pripadel takratnemu Sudanu, zdaj pa je sestavni del Južnega Sudana. Leta 1914 je Uganda od Sudana dobila del ozemlja severno od Albertovega jezera, na levem bregu Albertovega Nila. Leta 1910 je prišlo tudi do ozemeljskih menjav s sosednjim Belgijskim Kongom. Del ozemlja ob zahodni obali Albertovega jezera je Uganda izgubila, pridobila pa je del ozemlja severovzhodno in jugovzhodno od Edvardovega jezera (Adimola, Nakibuuka in Ssabavuma 2012).

Danes večina prebivalstva pripada bantujski skupini (ljudstva Gandi, Basoga, Bakiga, Bunjoro), katerega

pripadniki so se semkaj razširili iz zahodne Afrike, iz porečij Nigra in Benueja (Vintar Mally 2012; Adimola, Nakibuuka in Ssabavuma 2012). V preteklosti so bili večinoma poljedelci. Beseda *bantu* pomeni ljudje, ljudstvo ali človeštvo. Jezik bantujskih plemen je svahili (Natek in Natek 2000). Na vzhodu Ugande prevladujejo Niloti (ljudstva Tesoji, Ačoli, Lugbara, Karamadžong) (The World ... 2014; medmrežje 4), ki so se tjakaj naselili z območja zdajšnjega Južnega Sudana, iz zaledja zgornjega toka Nila. Ljudje iz nilotske skupine, znani po nadpovprečni telesni višini, so se v preteklosti ukvarjali predvsem s pašo živine. Najmanjšo skupino ugandskih ljudstev predstavljajo Nilo-Hamiti na vzhodu države. V glavnem so nilotskega

izvora, hamitske poteze pa imajo od Galov, ki so semkaj vdrli z Etiopskega višavja (Evans-Pritchard 1980). Severozahodni del države poseljujejo sudanska ljudstva, med katera se med drugim uvrščajo tudi Kušiti, ki govorijo kulaški jezik in sestavljajo nekaj etničnih otokov med Nilohamitsko skupino na skrajnem vzhodu Ugande (medmrežje 4). Evropejci, Arabci in Azijci sestavljajo okrog odstotek ugandskega prebivalstva (Natek in Natek 2000). V Ugando so prišli kot trgovci, misijonarji ali raziskovalci. Arabski trgovci so semkaj zanesli nekatere nove dobrine in kmetijske kulture, ob tem pa zavzeto širili islam. Nekaj misijonov so tu ustanovili tudi kristjani (Adimola, Nakibuuka in Ssa-

bavuma 2012). Med raziskovalci so najbolj znani Britanci John Hanning Speke, James Augustus Grant, Samuel Baker in Henry Morton Stanley (Fage in Tordoff 2011).

Večino azijskega prebivalstva so v Ugando naselili Britanci, ko je po letu 1890 ozemlje današnje Ugande pripadlo Združenemu kraljestvu, upravljala pa ga je Britanska vzhodnoafriška družba (Evans-Pritchard 1980). Azijsko moško delovno silo so Britanci izkoristili predvsem za gradnjo ugandske železnice med Mombaso, Nairobijem in Kampalo (Fage in Tordoff 2011). Azijci so se ukvarjali tudi s trgovino, industrijo in raznimi drugimi poklici. Ko je leta 1971 general

Idi Amin z vojaškim udarom z oblasti odstranil takratnega predsednika Milтона Oboteja, so se morali vsi Azijci izseliti, njihovo premoženje pa je bilo zaplenjeno (Natek in Natek 2000). Ker so imeli vse niti gospodarstva v svojih rokah, se je to kmalu znašlo na robu zloma (medmrežje 4).

Gostota poselitve je zelo neenakomerna. Najgostejša je ob obali Viktorijinega jezera, kjer so tudi vsa večja mesta Kampala, Masaka, Jinja in Entebe. Na podeželju so prebivalci naseljeni v razloženih vaseh (Evans-Pritchard 1980). Nekoliko gosteje naseljena sta še severozahodni in jugozahodni del države (Adimola, Nakibuuka in Ssbavuma 2012).

Slika 3: Dečka iz ljudstva Bakiga (foto: Matjaž Geršič).

Ugandsko gospodarstvo je močno odvisno od kmetijstva, saj ugodne naravne razmere omogočajo rast številnih kulturnih rastlin. Med njimi prevladujejo proso, sirek, bananovec in kasava, uvajajo pa tudi nekatere nove rastline, kot so aloe vera, riž in vanilija. Veliko skrb posvečajo trajnostnemu kmetijstvu. V sušnejših predelih redijo živino, pomembna panoga je tudi ribištvo. Med plantažnimi kulturami so pomembne kavovec, čajevec, bombaževец in sladkorni trs (medmrežje 4). 27 % bruto domačega proizvoda ustvari industrija. Razvita je predvsem živilskopredelovalna industrija, nekaj je tekstilne, usnjarske, obutvene in tobačne. Med rudnimi bogastvi so pomembne barvne kovine

(baker, volfram, zlato in kositer). Z njihovim pridobivanjem je povezana barvna metalurgija, nekaj je tudi črne. Z energetskimi viri Uganda ni bogata, večje naftno polje je le v okolici Albertovega jezera (The World ... 2014; Natek in Natek 2000; Adimola, Nakibuuka in Ssabavuma 2012).

Naravnogeografske značilnosti Ugande

Uganda spada med vzhodnoafriške države Jezerskega višavja. Površje gradijo večinoma metamorfne kamnine predkambrijske starosti in magmatske kamnine iz različnih geoloških obdobj (Atlas ... 1989). Večina površja je na nadmorski višini med 1000 in 2000 metri; gre za visoko planoto ozi-

roma ravnink, na katerem se mestoma pojavljajo nizki osamelci. Pod 1000 metrov se površje spusti le ob obalah Edvardovega, Jurijevega in Albertovega jezera ter v dolini Albertovega Nila. To je povezano z njihovo lego v zahodnem delu Vzhodnoafriškega tektonskega jarka. Nadmorsko višino 2000 m presegajo vulkanski stožci, okolica gore Elgon, gorski hrbet Ruvenzori ter skrajni jugozahod države (Adimola, Nakibuuka in Ssabavuma 2012).

Podnebje Ugande odločilno zaznamuje lega v tropskem pasu. Za nekoliko omiljeno različico vlažnega ekvatorialnega podnebja je kriva predvsem razmeroma velika nadmorska višina. Letna razporeditev padavin močno

Slika 4: Ugandsko podeželje, vas Kyabirwa (foto: Matjaž Geršič).

Slika 5: Ribiči na Viktorijinem jezeru (foto: Matjaž Geršič).

odstopa od značilne razporeditve pri vlažnem ekvatorialnem podnebju, ki ji bolj odgovarja letno gibanje temperature. Na skrajnem jugu države sta dve sušni dobi (december–marec in junij–oktober), na severu pa ena (november–marec) (Adimola, Nakibuuka in Ssabavuma 2012; Natek in Natek 2000).

Globalne podnebne spremembe se zrcalijo tudi v Ugandi. Med najpogostejšimi naravnimi nesrečami so poplave, ki ogrožajo življenja in uničujejo infrastrukturo, ter suše, ki najbolj vplivajo na izpad kmetijskega pridelka (Adimola, Nakibuuka in Ssabavuma 2012). Skrb zbujajoče je tudi izginjanje ledu na Ruvenzoriju (Margherita

Peak, 5109 m) na meji z Vzhodnim Kongom. Znanstveniki ocenjujejo, da bo ob takšnem trendu ves led izginil v dvajsetih letih. Pred petdesetimi leti je namreč ledenik meril 6 kvadratnih kilometrov, zdaj pa že manj kot kvadratni kilometer (medmrežje 5). Os ugandske rečne mreže tvori zgornji tok Belega Nila, ki povezuje tri največja ugandska jezera, Viktorijino, Kyoga in Albertovo. Po površini največje afriško in drugo največje jezero na svetu Viktorijno jezero, nekoč imenovano Ukerewe, si Uganda deli s sosednjima Kenijo in Tanzanijo (Adimola, Nakibuuka in Ssabavuma 2012; medmrežje 6). Z njim je povezana ena največjih svetovnih ekoloških katastrof. V petdesetih in šestdesetih letih 20. stoletja so

namreč v jezero vnesli nilskega ostriza (*Lates niloticus*), ribjo vrsto, ki velja za kulinarčno specialiteto. Nilski ostriz je povzročil izumrtje mnogih avtohtonih ribjih vrst, krati pa se je v jezeru naselila tudi vodna hiacinta (*Eichhornia crassipes*). Ta rastlina tvori posamezne skupke, ki se razrašajo po jezerski gladini in močno ovirajo plovo lokalnih ribičev. Ob njenem razkroju se v vodo sprošča živo srebro, ki se kopiči v ribah in zastruplja tudi ljudi, ki se z njimi hranijo. Težavo z nilskim ostrizem počasi, vendar uspešno rešujejo s prelovom (medmrežje 6).

Večja jezera so še Albertovo, Edvardovo in Jurijevo; slednji povezuje 32 km dolg naravni kanal Kazinga.

Za številna jezerska in rečna obrežja so značilna močvirja, ki jih preraščajo papirusni trs (*Cyperus papyrus*) in druge higrofilne vrste, pomembna pa so tudi kot življenjska okolja obvodnih antilop (*Kobus ellipsiprymnus*), povodnih konjev (*Hippopotamus amphibius*) in drugih živalskih vrst. Poleg mokrišč so se zaradi različnih podnebnih dejavnikov, predvsem lege ob ekvatorju in precejšnje nadmorske višine, izoblikovali še štirje poglavitni rastlinski pasovi: vednozeleni tropski gozdovi, oblačni gorski deževni gozdovi ter visoka in nizka savana (Adimola, Nakibuuka in Ssabavuma 2012).

Tropski oblačni gorski deževni gozdovi preraščajo najvišje predele zahodne in jugozahodne Ugande in so del osrednjeafriškega deževnega gozda. Predeli, porasli s temi gozdovi, so večji del dneva oviti v oblake oziroma meglo (Luhr 2006; Adimola, Nakibuuka in Ssabavuma 2012). Sestavljajo jih do 20 metrov visoka vednozelena drevesa, gosto pokrita z epifiti, zlasti mahovi (*Bryophyta*), lišaji (*Lichenes*) in praprotmi (*Filicophytina*) (Batič in Košmrlj-Levačič 2011). Tu živijo znamenite gorske gorile (*Gorilla beringei beringei*) z gostimi kožuhi, ki jih pred nizkimi temperaturami varujejo tudi na nadmorski višini 4000 m (Luhr 2006). Vednozeleni tropski gozdovi so bili razširjeni v okolici Viktorijinega jezera. Sestavljeni so bili iz visokih dreves s trdim lesom, na primer mahagonijevca. Gozdovi so imeli gosto podrast drevesnih praproti, veliko ovijalk in bogat zeliščni sloj. Večina te potencialne vegetacije je bila zaradi širjenja kmetijskih zemljišč izkrcena (Lovrenčak 1991). Dandanes posa-

mezne zaplate takšnih gozdov poleg obale Viktorijinega jezera poraščajo tudi okolico Albertovega in Edvardovega jezera (Adimola, Nakibuuka in Ssabavuma 2012).

Preostale predele preraščata oba tipa savane. Vrsta savane je odvisna predvsem od količine padavin. Tam, kjer jih je več kot 400 mm, prevladujejo različne vrste trav (na primer iz rodu *Pennisetum*) s posameznimi drevesnimi (na primer iz rodu *Accacia*) in grmovnimi vrstami. Kjer je padavin manj, je gostota dreves in grmov manjša (Adimola, Nakibuuka in Ssabavuma 2012; Lovrenčak 1991).

Prevladujoče prsti v Ugandi so mineralne prsti (feralsoli), nastale v vlažnem tropskem in subtropskem podnebjem. Poleg teh so v manjši meri zastopane še prsti nastale na vulkanskih tleh (andosoli) ter ob rekah (fluviosoli) in v mokriščih (glejsoli) (Repe 2006; Natek in Natek 2000).

Turizem kot razvojni potencial Ugande: turistične vroče točke

Leta 1971 je Ugando obiskalo okrog 85.000 tujih turistov. Turizem je bil tretji največji vir deviz, takoj za izvozom kave in bombaža. Ko je leta 1972 oblast prevzel Idi Amin, so se posledice politične nestabilnosti odrazile tudi na turistični infrastrukturi (uničeni letališče, ceste do narodnih parkov, hoteli ...). Ko je oblast spoznala pomen vloge turizma v nacionalnem gospodarstvu, se je v okviru trgovinskega sporazuma z Italijo vanj odločila investirati 120 milijonov ameriških dolarjev. Mednarodni turistični promet se je postopoma začel poveče-

vati. Leta 1986 je bilo tujih turistov 32.000, naslednje leto že 40.000. V nekaterih delih države pa so še vedno trajali spori in tamkaj se turizem ni razvijal (medmrežje 7). V zadnjih nekaj desetletjih se v svetu turizem uvršča v skupino najhitreje rastočih gospodarskih panog. Uveljavljajo se nove destinacije, potovanja pa postajajo vse bolj mednarodna. Svetovna turistična organizacija napoveduje, da se bo tujski turizem še vnaprej povečeval (UNWTO ... 2012).

V strukturi bruto domačega proizvoda Ugande je storitveni sektor zastopan z okrog polovico, od tega turizem slabe štiri odstotke (The World ... 2014; Economic and ... 2013). Število turistov pa iz leta v leto narašča. Leta 2012 je Ugando obiskalo okrog 1,1 milijona tujih turistov. Slabo polovico predstavljajo Afričani (večinoma državljani Kenije, Ruande, Tanzanije, Južne Afrike in Južnega Sudana), sledijo Evropejci (prednjačijo Angleži, Nizozemci in Nemci), Severni Američani, Azijci (prevladujejo državljani Indije, Pakistana in Bangladeša), precej manj tujih turistov pa je iz Avstralije in Južne Amerike (Economic and ... 2013, 34).

Naraščanje števila turističnih potovanj pa pomeni vse večje pritiske na območja kulturne in naravne dediščine. Zato bo trženje turizma v prihodnje moralo biti še toliko bolj premišljeno, upoštevati bo treba tako omejitve, ki jih postavlja dediščina sama kot tudi tamkaj živeče prebivalce, ki jim je dediščina pomemben del krajevne oziroma nacionalne identitete (Goluzha in Geršič 2014).

Turisti s celega sveta Ugando obiskujejo predvsem zaradi njene neokrnjene narave. Narodni parki, gozdni rezervati, naravni rezervati in ostale oblike varovanja naravne dediščine so odlična podlaga za razvoj **ekoturizma**, ki mu v Ugandi pripisujejo velik potencial.

Glavne značilnosti ekoturizma so potovanje v neokrnjene naravne destinacije z bogatim rastlinstvom in živalstvom, spodbujanje okoljske ozaveščenosti, izboljšanje gospodarskega stanja lokalnega prebivalstva in podobno (medmrežje 8). V Ugandi je primer takšne ponudbe narodni park Bwindi na skrajnem jugozahodu države, ki je bil leta 1994 vpisan na UNESCO-v seznam svetovne dediščine. Razlog za zavarovanje 32.000 ha velikega območja je tamkajšnja izredna pestrost rastlinskih in živalskih vrst. V parku raste več kot 160 različnih vrst dreves in čez 100 vrst praproti. Med živalskimi vrstami tu bivajo številne vrste ptic, metuljev in

številne druge ogrožene vrste, med drugim kar polovica svetovne populacije gorskih goril (*Gorilla beringei beringei*) (medmrežje 9). Prve turistične odprave, ki so obiskale gorske gorile, so bile organizirane leta 1955 v sosednji Ruandi (Koghee 2013). V tem času so gorile divji lovci pobijali predvsem zato, da so iz njihovih dlani izdelovali pepelnike.

Prva, ki je opozorila na neprimeren odnos do goril, je bila ameriška zoologinja Diane Fossey, ki se je specializirala za preučevanje vedenja goril in jih od leta 1967 opazovala v njihovem naravnem okolju v Ruandi. Njen zavzet boj proti divjim lovcem jo je leta 1985 stal življenja, saj so jo našli umorjeno v njeni koči (medmrežje 10). Zaradi politične nestabilnosti in vojn v tem delu Afrike se ekoturizem do konca 20. stoletja ni močnejše razvil, po letu 1999, ko so se razmere umirile, pa je število obiskovalcev začelo skokovito naraščati (Koghee 2013).

Poslanstvo parka Bwindi, ki je bil ustanovljen leta 1991, temelji na delu in dognanjih Fosseyjeve. Da pa je skrb za ohranjanje goril res zahtevno poslanstvo in razvoj ekoturizma več kot enostavna naloga, se je pokazalo leta 1999, ko je skupina gverilcev iz Vzhodnega Konga, imenovana Interahamwe (kar pomeni 'tisti ki se borijo skupaj'), ugrabila skupino turistov. Zadrževali so jih nekaj mesecev, potem pa jih osem kruto pobili, njihovega ugandskega vodnika zažgali, šestim pa se je uspelo rešiti (Ambrožič 2013).

Ekoturizem v parku je organiziran tako, da se vsi turisti najprej zberejo na skupni lokaciji, kjer jih pristojni seznanijo s pravili vedenja v parku, še posebej ob prisotnosti goril. Potem jih razdelijo v skupine, vsaka je dodeljena eni gorilji družini. Nekatere se do izhodišča odpravijo peš, druge s kombiji. V parku Bwindi je 5 goriljih družin, ki jih obiskujejo turisti. K vsaki družini gre lahko največ osem turistov na dan, trekinge pa organizirajo le trikrat tedensko. Omejitve so zaradi morebitnih negativnih vplivov ljudi na živali, predvsem povzročanja stresa ali širjenja bolezni. Zato pred začetkom poti turiste pozovejo, naj v primeru kakršnih koli bolezenskih znakov ne odidejo na pohod. Ker se gorilje družine nenehno selijo, si je za dostop do njih pogosto treba utirati nove poti skozi težko prehodne gozdove.

Pred odhodom gorilje družine poiščejo tako imenovani sledilci, ki se s tem namenom že zgodaj zjutraj odpravijo v gozd. Lokacijo prek radijskih postaj sporočijo vodnikom skupin, da jih turisti hitreje najdejo.

Slika 6: Gorila iz družine Kabungye (foto: Matjaž Geršič).

Slika 7: Veslanje v drevakih in opazovanje okoliške terasirane pokrajine (foto: Matjaž Geršič).

Gorile večino časa namenijo prehranjevanju. Vsak dan pojejo okrog 30 kg zelenja in raznih gozdnih sadežev. Samci tehtajo okrog 200 kg, samice pol manj, ko pa se postavijo pokonci, so samci visoki približno 1,5 m, samice pa približno 1,3 m. V vsaki družini sta eden ali dva samca z značilno sivo liso na hrbtu. Zaradi nje se imenujeta silverback in sta vodji tropa.

Zaradi nevarnosti gverilcev iz Vzhodnega Konga je v ekipi poleg vodiča tudi oboroženi vojak, turisti pa za prenos nahrbtnikov lahko najamejo nosača. Sledenje gorilji družini lahko traja več ur, ko pa jo skupina končno sreča, se tamkaj lahko zadrži največ

eno uro. Zelo draga dnevna dovolilnica za obisk goril (500 ameriških dolarjev na osebo) je dokaj uspešen mehanizem, ki nekoliko omili naval turistov na to destinacijo. Zasoljena cena je tudi pri domačinih zbudila prepričanje, da so žive gorile vredne več kot mrtve, zato se je divji lov nekoliko umiril, se je pa razširil črni trg prodaje dovolilnic. Čeprav so kazni za vstop v park v spremstvu nepooblaščenih vodičev zelo visoke, se nekateri turisti, ki si ne zagotovijo rednih dovolilnic, skušajo do goril prebiti tudi na ta način.

Del prihodka od prodanih dovolilnic se namenja varovanju goril, del pa raznim storitvam za lokalno prebivalstvo

(izobraževanje, zdravje, pogozdovanje), kar je pomemben dejavnik razvoja lokalne skupnosti (Koghee 2013).

Kljub izjemni izkušnji, ki jo turist doživi, najprej v prebijanju skozi gosto podrast meglenega gozda, zatem pa še ob srečanju teh veličastnih živali v njihovem naravnem okolju, bi bilo dobrodošlo ponudbo vsaj nekoliko izboljšati. Če odmislimo nevarnost gverilskih vpadov in izredno slabe ceste, ki omogočajo dostop do parka in prevoze znotraj parka, obiskovalec morda najbolj pogrša neke vrste informacijsko središče, kjer bi bilo o gorilah mogoče izvedeti kaj več, hkrati pa kupiti kakovostne spominke ali literaturo s tematiko, povezano s parkom.

Nekdo, ki je pripravljen odšteti 500 dolarjev za uro, preživeto z gorilami, bi zagotovo odšel še nekaj deset dolarjev za knjigo ali kak drug predmet, ki bi ga spominjal na to nepozabno doživetje.

Drugi edinstveni primer ugandske turistične ponudbe je **kulturni trekning**, kjer turisti lahko spoznavajo kulturne in družbene zanimivosti vsakdanjega življenja različnih ljudstev v Ugandi. Ponudba kulturnega trekninga je organizirana na jezeru Bunyonyi in v njegovi okolici na jugozahodu Ugande. Idejno zasnovano za tovrstno turistično ponudbo je dal Slovenec Miha Logar, ki je pred desetletjem odšel v Ugando in tamkaj ustanovil neprofitno organizacijo Ederisa (kar v svahiliju pomeni 'okno'). Organizacija skuša Ugandčanom predstaviti lepote njihove pokrajine in jih spodbuditi k samopromociji. Ukvarja se tudi z nekaterimi izobraževalnimi projekti, hkrati pa nudi prenočitvene zmožljivosti v mestu Kabale ter organizira kulturne trekinge po jezeru in okolici. Sestavljeni so iz veslanja v drevakih, ki jih kot prevozno sredstvo uporabljajo domačini, obiska nekaterih otokov, spoznavanja zgodovine območja, kulture na otokih ter jezerski obali poseljenih ljudstev in planinarjenja.

Nekateri od otokov na jezeru so stalno poseljeni, druge so zaznamovali različni dogodki v preteklosti in so zato zanimivi za obisk. Na otoku Bwama je okrog leta 1925 škotski misijonar dr. Leonard Sharp ustanovil sanatorij za gobave bolnike iz celotne vzhodne Afrike (zdaj je na otoku zdravstveni dom, kjer delujejo slovenski zdravni-

ki), na otok Akampene so pripadniki ljudstva Bakiga pošiljali neporočena noseča dekleta, ki so, ker niso znala plavati, na tem otoku po večini umrla; rešili so jih lahko le moški, ki niso imeli dovolj premoženja za plačilo neveste.

Če se turisti odločijo za večdnevni trekning, na enem od otokov, prenočijo v šotorih. Domačinke jim pripravijo lokalno hrano na tradicionalen način, tako da spoznavajo tudi vzhodnoafriške kulinarične posebnosti. Jezero je eno redkih v Afriki, kjer ni nevarnosti parazitnega obolenja bilharzije, zato se turisti v njem lahko tudi kopajo. Poleg otokov obiščejo tudi vasi v jezerskem zaledju, med drugimi tudi vas, kjer prebivajo Pigmejci. Tem je ugandska vlada dodelila nekaj zemlje, saj tropski gozd v Kongovski kotlini, kjer so njihove tradicionalne vasi, pospešeno krčijo, velik del ozemlja pa je tudi zavarovan, kar otežuje njihov tradicionalni način življenja. Kljub njihovi tradicionalni lovsko-nabiralniški naravnosti se v tem delu Ugande ukvarjajo predvsem s samooskrbnim kmetijstvom, turistom pa prikažejo njihove spretnosti, kot so streljanje z loki, pletenje košar in podobno.

Pot se prek gorskega grebena Karembe (2487 m) nadaljuje skozi vas plemen Bakiga, ki se turistom predstavi s tradicionalnim plesom in glasbo. Na izhodiščno točko se turisti vrnejo v drevakih. Trekning je organiziran v več različicah, tako da se lahko poljubno skrajša ali podaljša. O množičnem kulturnem turizmu zaenkrat še ni sledi, saj letno vasi na otokih in v okolici jezera ne obišče več kot 100

turistov. Propagandi učinek in hkrati večji turistični obisk utegne povzročiti nagrada Organizacije združenih narodov World Summit Award, ki jo je prejel interaktivni vodič Gorilla Highlands.

Vodič je bil ocenjen kot eden najbolj inovativnih, tehnično naprednih in najbolj oblikovanih produktov elektronskih vsebin na svetu. Obsega okrog 400 strani in je plod zbiranja gradiva in informacij zadnjega desetletja ter dela skupine prostovoljcev, ki je zbrane informacije urejala kar tri leta. Nagrada pa ne pomeni konec projekta, porajajo se namreč tudi ideje o različicah e-vodnika za androidno platformo, splet ali mobilni e-vodič (Kovšca 2013). Logarjev projekt promocije Ugande in ustvarjeno blagovno znamko lahko zagotovo označimo kot primer dobre prakse pri razvoju turizma izbrane destinacije. Tovrstni turizem je dobrodošel tudi za lokalno prebivalstvo, saj mu omogoča zaslužek, del sredstev vplačane aranžmaja pa dobijo tudi Pigmejci in ljudstvo Bakiga.

Razvojna priložnost Ugande je tudi **adrenalinski turizem**. Viktorijin Nil (Zgornji tok Belega Nila) s svojimi številnimi brzicami ponuja enega najbolj adrenalinskih raftingov na svetu. Popolna organizacija, ki vključuje vse od zajtrka do spusta po reki, malico, fotografiranje, snemanje in kosilo po končanem raftu, je zagotovo dobrodošel del ugandske turistične ponudbe.

Nekoliko bolj razočaran je lahko turist pri samem izviru Nila iz Viktorijinega jezera. Vožnja s čolnom in ponudba skromnih spominkov na jezeru

Slika 8: Rafting na Viktorijnem Nilu (foto: Nile River Explorers).

je za današnji čas nekoliko premalo. Enako velja za urejen vrt z nekaj stariimi informacijskimi tablami o živalskih in rastlinskih vrstah ter zgodovini odkrivanja izvira Nila. Na takšni točki bi namreč z nekaj dodatne ponudbe lahko razvili pomembno turistično središče, kjer bi turisti ob podpori sodobne tehnologije lahko bolj doživeto spoznavali zgodovino odkrivanja izvira najdaljše afriške reke in druge tamkajšnje značilnosti.

Neizkoriščena turistična priložnost Ugande je tudi ekvator, ki ga prečkamo, če potujemo iz Kampale proti jugozahodu, ki je za turiste zagotovo najbolj privlačen del Ugande. Ob cesti nas na to opozori le preprost

betonski znak, ki naznanja potek te namišljene črte. Če vzamemo za primerjavo Ekvador, ugotovimo, da so iz ekvatorja naredili pomembno turistično znamenitost. Tam lahko obiskovalci poleg raznih fizikalnih poskusov, ki jim jih prikazujejo severno oziroma južno od ekvatorja in jim s tem dokazujejo razlike med severno in južno poloblo, obiščejo tudi muzej, ki prikazuje lokalno zgodovino, etnografske značilnosti in podobno. Takšno predstavitev bi lahko pripravili tudi v Ugandi. Večina turistov namreč iz Kampale proti jugozahodu potuje po dveh glavnih prometnicah, čez Masako ali Fort Portal in naprej prek kanala Kazinga. Takšna turistična ponudba bi oplemenitila obsto-

ječo, lokalnemu prebivalstvu pa bi zagotovila nekaj dodatnih delovnih mest.

Med turističnimi znamenitostmi Ugande so seveda še mnoge druge destinacije. Mednje lahko uvrstimo številne parke in naravne znamenitosti ob severovzhodu Albertovega jezera, slapove Kabarega ali Murchisonove slapove v istoimenskem narodnem parku in izredno slikovit, a turistom slabo poznan vzhod države, kjer biva nilo-hamitsko ljudstvo Karamadžong, znano po svojem edinstvenem načinu življenja.

Njegovi pripadniki se ukvarjajo z nabiralništvom, živinorejo in polje-

delstvom, izdelujejo sir, za sirjenje mleka pa uporabljajo seč, prav tako za umivanje nog (Evans-Pritchard 1980). Tudi na vzhodu Ugande bi lahko organizirali kulturni trekning, v katerega bi vključili to nenavadno ljudstvo, zraven pa še nekatere naravne znamenitosti, na primer slikovite slapove Sipi.

Vzrok za slabo turistično obiskanost in zato slabše poznavanje vzhodnega dela Ugande je predvsem slaba prometna infrastruktura. Ceste so v času deževij neprevozne, prav tako ni javnega potniškega prevoza (medmrežje 11). Na drugi strani je prav takšno, pristno in od svetovnih tokov odmaknjeno okolje, lahko dodatna motivacija za obisk te destinacije.

Sklep

Turistični potencial Ugande je glede na opisane naravne in družbene prvine pokrajine izredno velik in hkrati zelo raznolik. Zagotovo je najbolj izkoriščen v jugozahodnem delu države, kjer je življenjsko okolje gorskih goril. Z nekaj dodatnih vloženega truda in sredstev bi tu lahko turistično ponudbo še izboljšali, na višjo raven pa bi jo lahko spravili tudi v drugih ugandskih pokrajinah. Razveseljivo je, da ima finančno korist od turizma tudi lokalna skupnost, ki je z različnimi vlogami vključena v turistično dejavnost. Med slabostmi lahko izpostavimo slabo prometno infrastrukturo, ki pa seveda ni neposredno povezana s samo turistično ponudbo. Poudariti je treba posebno skrb za ohranjanje

naravnega okolja, saj je le takšno privlačno za turistični obisk.

Čisto za konec pa se vrnimo še k biseru in školjki iz prvega odstavka prispevka. Je školjka v tej afriški zgodbi Vzhodna Afrika? Morda. Ali pa nemara kar Afrika v celoti? Kaj pa kamenček? Težko je reči. Nekaj pa je gotovo: izjemna naravna pestrost, redke živalske vrste, pestro rastlinstvo so dragocena celota, ki je vredna tako ohranjanja kot zaščite in je kot takšna zanimiva turistična destinacija. Ponudbo dodatno popestrijo raznovrstna ljudstva s svojimi življenjskimi navadami in kulturo. Takšne mozaične države so redke, redki pa so tudi biseri, ki so prav zato tako zelo dragoceni.

Viri in literatura

1. Adimola, B., Nakibuuka, V., Ssabavuma, W. 2012: Primary School Atlas for Uganda. Harlow.
2. Ambrožič, D. 2013: V Afriki, na kosilu pri sorodnikih. Delo, 30. 1. 2013. Ljubljana.
3. Atlas: svet v številkah, države sveta. Založba Mladinska knjiga. Ljubljana, 1989.
4. Batič, F., Košmrlj-Levačič B. (ur.). 2011: Botanični terminološki slovar. Ljubljana.
5. Economic and statistical analysis of tourism in Uganda. The world bank group. Washington, 2013.
6. Evans-Pritchard, E. 1980: Ljudstva sveta, 3. knjiga. Ljubljana.
7. Fage, J. D., Tordoff, W. 2011: Zgodovina Afrike. Ljubljana.
8. Goluža, M., Geršič, M. 2014: Trženje kulturne dediščine. Ljubljana. (v tisku)
9. Kovšca, B. 2013: Slovenec iz Ugande osvaja e-svet. Delo, 21. 9. 2013. Ljubljana.
10. Koghee, M. 2013: Ekoturizem ali sožitje primatov. Delo, 8. 5. 2013. Ljubljana.
11. Lovrenčak, F. 1991: Naravno rastlinstvo vzhodne Afrike. Geografski obzornik 38-4. Ljubljana.
12. Luhr, J. F. 2006: Zemlja. Ljubljana.
13. Medmrežje 1: <http://www.pearlofraficatours.com/> (10. 2. 2014).
14. Medmrežje 2: http://www.eyesonafrica.org/si/sd_biseri_afrike.html (10. 2. 2014).
15. Medmrežje 3: <http://answers.yahoo.com/question/index?qid=20090522191801AAbYFy5> (10. 2. 2014).
16. Medmrežje 4: http://en.wikipedia.org/wiki/Demographics_of_Uganda (10. 2. 2014).
17. Medmrežje 5: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/8658270.stm> (10. 2. 2014).
18. Medmrežje 6: http://sl.wikipedia.org/wiki/Jezero_Ukerewe (10. 2. 2014).
19. Medmrežje 7: http://www.photius.com/countries/uganda/economy/uganda_economy_tourism.html (10. 2. 2014).
20. Medmrežje 8: http://www.slovenia.info/pictures/category/atachments_1/2009/ekoturizem_9007.pdf.pdf (10. 2. 2014).
21. Medmrežje 9: <http://whc.unesco.org/en/list/682/> (10. 2. 2014).
22. Medmrežje 10: http://en.wikipedia.org/wiki/Dian_Fossey (10. 2. 2014).
23. Medmrežje 11: <http://www.nina-potuje.com/uganda-slapovi-sipi-moroto/> (10. 2. 2014).
24. Natek, K., Natek, M. 2000: Države sveta 2000. Ljubljana.
25. Repe, B. 2006: Svetovna klasifikacija prsti. Geografski obzornik 53-1. Ljubljana.
26. The World Factbook. 2014.
Medmrežje: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ug.html> (10. 2. 2014).
27. UNWTO Tourism Highlights. 2012 Edition.
Medmrežje: http://dtxqtq4w60xqpw.cloudfront.net/sites/all/files/docpdf/unwtohighlights12enhr_1.pdf (10. 2. 2014).
28. Vintar Mally, K. 2012: Geografija Podsaaharske Afrike. Ljubljana.